

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОЛЕДЖ**

ЦИКЛОВА КОМІСІЯ природничих дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

 О. Б. Жильцов

« 11 » 09 2019 р

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Практика з основ природознавства і краєзнавства

ДЛЯ СТУДЕНТІВ

СПЕЦІАЛЬНОСТІ 013 Початкова освіта

ОСВІТНЬОГО РІВНЯ молодший спеціаліст

ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ Початкова освіта

Київ - 2019

РОЗРОБНИКИ: Мальцева Людмила Володимирівна, викладач циклової комісії природничих дисциплін Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка, викладач-методист
Глухенька Людмила Миколаївна, викладач циклової комісії природничих дисциплін Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка, викладач-методист

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії природничих дисциплін

Протокол від «29» серпня 2019 р. № 1
Голова циклової комісії [підпис] (Л. М. Глухенька)

Робочу програму перевірено
«30» серпня 2019 р.

Заступник директора з навчально-методичної роботи [підпис] З. Л. Гейхман

Заступник директора з навчальної роботи [підпис] Я. В. Карлінська

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. (_____), «__» _____ 20__ р, протокол № ____

на 20__/20__ н. р. (_____), «__» _____ 20__ р, протокол № ____

на 20__/20__ н. р. (_____), «__» _____ 20__ р, протокол № ____

на 20__/20__ н. р. (_____), «__» _____ 20__ р, протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма навчання
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів/ годин	1,5/45
Курс	2
Семестр	4
Кількість змістових модулів з розподілом:	2
Обсяг кредитів	1,5
Обсяг годин, в тому числі:	45
Аудиторні	28
Модульний контроль	2
Семестровий контроль	-
Самостійна робота	15
Форма семестрового контролю	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчити студентів методам практичного польового та камерального досліджень різних типів рослинності та видового складу тварин, вміти аналізувати зібрані матеріали природних комплексів своєї місцевості.

Завдання практики:

– формування в студентів умінь і навичок проведення зоологічних та геоботанічних екскурсій (поведінка екскурсанта, орієнтування на місцевості, прийоми спостережень за тваринами, записи і зарисовки в щоденнику, фотографування, колекціонування польових матеріалів тощо);

– вивчення видового складу рослин і тварин різних флористичних, фауністичних комплексів (найбільш типовими і багато чисельними видами, які відносно легко визначаються в природі або представляють пізнавальний інтерес);

– ознайомлення з методами виявлення видового складу фауни і флори: безпосередні спостереження, експеримент, моніторинг тощо;

- вивчення впливу діяльності людини на особливості територіального розміщення, чисельності, поведінки деяких рослин та тварин, їхньої ролі у народному господарстві;
- вивчення методик проведення морфологічних описів рослин та тварин та геоботанічних описів природних комплексів.

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті проходження практики з основ природознавства і краєзнавства студент:

Виявляє:

- сформованість природничо-наукового світогляду студентів на основі засвоєння ними основних концепцій природознавства;
- сформованість умінь у майбутнього вчителя початкової школи добирати та використовувати у навчально-пізнавальному процесі місцевого природознавчого і краєзнавчого матеріалу, здійснювати спостереження за довкіллям (об'єктами та явищами неживої та живої природи);
- здатність обґрунтовувати норми етичного, естетичного, морального ставлення людини до природи;
- здатність аналізувати елементарні уявлення та поняття про об'єкти та явища природи, їхні взаємозв'язки у системах «нежива-жива природа», «природа – людина», місця людини у навколишньому світі;
- умінь у майбутнього вчителя початкової школи систематично спостерігати за станом погоди та природи; вимірювати температуру повітря, силу вітру і хмарності; порівнювати об'єкти живої і неживої природи;

Володіє:

- навичками самоосвітньої діяльності, роботи з додатковими джерелами інформації;
- вміннями розкривати причинно-наслідкові зв'язки у природі;
- вмінням вести календар спостереження за погодою і природою;
- вміннями користуватися географічними картами та планом місцевості, визначати географічні координати та масштаб карти.

Розуміє:

- сутність ознак та відмінностей об'єктів живої і неживої природи, основних взаємозв'язків у довкіллі, роль кожного з компонентів у довкіллі та житті людини;
- обізнаність студентів у властивостях води, ґрунту і повітря;

- сутність характеристик та відмінностей між культурними і дикорослими рослинами, свійськими і дикими тваринами;
- сезонні зміни в неживій природі, в житті рослин і тварин, значення рослин і тварин для природи і життя людей;

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторні					
		З викладачем	Конференція	Практичні	Лабораторні		
Змістовий модуль 1. Жива природа							
<u>Тема 1.</u> Організація і проведення спостережень за природою	9		2	4			3
<u>Тема 2.</u> Будова Всесвіту	4			2			2
<u>Тема 3.</u> Форми земної поверхні рідного краю	5			4			1
<u>Тема 4.</u> Вода, водойми рідного краю	3						3
Разом	21	12	2	10			9
Змістовий модуль 2 Жива природа							
<u>Тема 5.</u> Рослини рідного краю	6			4			2
<u>Тема 6.</u> Тварини рідного краю	6			4			2
<u>Тема 7.</u> Природоохоронні території	6			4			2
<u>Тема 8.</u> Методика проведення еколого-натуралістичної роботи в початковій школі	4		2	2			
<u>Модульний контроль</u>	2						
Разом	22*	18	4	14			6
Усього	45*	30	4	24			15

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I.

Жива природа

Тема 1. Організація і проведення спостережень за природою

Проведення систематичних спостережень за погодою, змінами в неживій природі за допомогою різноманітних приладів (флюгера, термометра, гномона) та живій природі. Спостереження за об'єктами неживої природи. прогнозування погоди. Фенологічні зміни в природі. Ведення календаря природи. Довготривалі, короткочасні зміни в природі. Сезонні зміни в житті природи. Визначення кута падіння сонячних променів за гномоном.

Основні поняття теми: календар погоди, графік температури повітря, діаграма хмарності, роза вітрів, флюгер, гномон.

Практична робота 1. Ведення календаря погоди. Побудова графіків «Роза вітрів», «Діаграма хмарності»

Практична робота 2. Спостереження за погодою, змінами в неживій природі

Тема 2. Всесвіт. Будова Всесвіту.

Земля - планета Сонячної системи. Форма та розміри Землі. Докази та наслідки кулястості Землі. Уявлення стародавніх людей про Землю. Математичні розміри Землі. Нові дослідження планет Сонячної системи. Гіпотези походження Сонячної системи. Параметри Сонця. Зовнішні та внутрішні планети, супутники планет. Місяць-супутник Землі. Вимірювання відстаней у космосі. Всесвіт. Основні відомості про будову Всесвіту. Зоряні світи - галактики, види небесних тіл та їх особливості. Особливості енергетики Всесвіту.

Основні поняття теми:, Сонячна система, планети, Сонце, астрономічна одиниця, світловий рік, Галактика, планети та їх супутники, сонячний вітер, радіус, об'єм, зовнішні планети, внутрішні планети. Всесвіт, галактики, Чумацький шлях; види небесних тіл - планети, зорі., сузір'я, астероїди, комети, метеори, метеорити, космічні промені, орбіта, телескоп.

Практична робота 3. Орієнтування за Сонцем, Полярною зіркою, місцевими ознаками та Місяцем.

Тема 3. Форми земної поверхні рідного краю.

Літосфера. Внутрішня будова Землі. Мінерали та гірські породи. України. Види мінералів та гірських порід. Поняття «рівнини», «гори». Основні форми рельєфу України. Відмінності між основними

формами рельєфу . Внутрішні сили, що зумовлюють зміни земної кори. Максимальні, середні висоти.

Основні поняття теми: мінерали, гірські породи: магматичні, осадові, метаморфічні, корисні копалини, літосферні плити, повільні коливання літосфери, земна кора, літосфера, рівнини, височини, Київське плато.

Практична робота 4. Огляд рельєфу суші на фізичній карті України.

Тема 4. Вода, водойми рідного краю.

Гідросфера. Будова гідросфери: її основні частини. Основні складові частини гідросфери. Схема світового кругообігу води. Води суходолу, води атмосфери. Властивості гідросфери, значення в природі і житті людини. Проблема забруднення водних ресурсів. Моря, затоки, протоки. Властивості морської води. Річкова сітка України, Київської області. Типи живлення річок. Характер течії, будова річки. Значення внутрішніх вод в господарстві людини.

Основні поняття теми: гідросфера, агрегатний стан води. Прозорість, твердість. Море, річка русло, долина річки, тераса, течія, мінеральні ресурси, озеро, улоговина. Кругообіг води, водні ресурси.

Змістовий модуль 2 Жива природа

Тема 5. Рослини рідного краю.

Різноманітність живих організмів. Царство рослини. Значення рослин у природі та житті людини. Основні ознаки рослин. Види рослин. Групи живих організмів та їх різноманітність. Риси подібності та відмінності в будові між тваринами. Рослина-цілісний організм. Ознаки царства рослини. Підцарство вищі рослини. Систематика рослин. Основні групи рослин: царство, відділ, клас, порядок, родина, рід, вид. Загальна характеристика нижчих рослин. Вегетативні органи рослин: корінь, пагін, стебло, листки, квітка, плід, насіння. Вегетативні та генеративні органи рослин. Функції листка. Різноманітність листків за структурою. Будова бруньки. Видозміни пагонів. Суцвіття та плоди.

Основні поняття теми: організм, голонасінні, водорості ,під царство, гамето фіт, спорофіт, клас, порядок, родина, рід, вид, автотрофи, гетеротрофи, бактерії, корінь, пагін, стебло, листок, квітка, плід, насіння, суцвіття, стебло.

Практична робота 5. Вивчення квітково-декоративних рослин Ботанічного саду ім. М.Гришка

Практична робота 6. Рослини рідного краю. Вивчення рослин в Ботанічному музеї НАН України.

Тема 6. Тварини рідного краю.

Царство тварини: загальні відомості. Значення тварин у природі й житті людини. Основні ознаки тварин. Систематика тварин. Характеристика типу губки. Основні ознаки класу комахи, риби, плазуни, земноводні, ссавці. Видовий склад тварин, характерних для зооценозів лісу, луків, степу, Кримських і Карпатських гір. Тварини, які занесені до Червоної книги України.

Перелітні і зимуючі птахи нашої місцевості..

Основні поняття теми: тварини, царство, клас, тип, ряд, зовнішня будова, внутрішня будова, безхребетні тварини, комахи, систематика, звірі, свійські, дикі тварини.

Практична робота 7. Тварини рідного краю. Вивчення тварин у Зоологічному музеї НАН України.

Тема 7. Природоохоронні території України.

Природно-заповідний фонд України, Київської області. Природоохоронні комплекси: заповідник, заказник, національний парк, дендрологічний парк. Генофонд рослин і тварин, типові та унікальні ландшафти. Категорії природно-заповідного фонду Київської області. Моніторинг довкілля в Україні. Сучасна геоекологічна ситуація в Україні, Київській області. Проблеми раціонального використання і охорони видів природних ресурсів в Україні.

Основні поняття теми:

Заповідник, природний національний парк, заказник, пам'ятки природи, заповідні урочища, ботанічний сад, дендрологічний парк, екологія, моніторинг, екологічна проблема, забруднення.

Практична робота 8. Екскурсія до державного дендрологічного парку «Олександрія». Знайомство з природними об'єктами, різноманітним видовим складом рослин, з архітектурними об'єктами парку.

Практична робота 9. Вивчення взаємозв'язків між компонентами природи в місцевому природно-територіальному комплексі «Голосіївський ліс».

Тема 8. Методика проведення еколого-натуралістичної роботи в початковій школі.

Методи та форми роботи під час проведення еколого-натуралістичної роботи. Екологічна стежинка. Значення екологічної стежинки.

Основні поняття теми:

Форми роботи, принцип, метод, екологія, біоценози.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість бал	Кількість одиниць	Максимальна кількість бал
Участь в установчій та звітній конференціях	2	1	2	1	2
Відвідування практичних занять	9	4	4	5	5
Робота на практичному занятті	9	4	40	5	50
Виконання завдань для самостійної роботи	8	4	20	3	15
Модульний контроль (Звіт з практики)				25 балів	
	66			97	
Максимальна кількість балів	157				
Розрахунок коефіцієнта	157/ 100= 1,57				

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

При перевірці та оцінюванні знань, якими оволодів майбутній спеціаліст застосовуються такі критерії:

- високий понятійний рівень;
- глибина, широта, повнота питання, що висвітлюється;
- осмисленість і усвідомленість затверджених положень теми, яка розкривається студентом;
- логічність та послідовність під час відповіді;
- доведення та аналіз теорій, концепцій, вчень, які вивчалися;
- самостійність мислення;
- впевненість в правоті своїх суджень;
- вміння виділяти головне;
- вміння встановлювати між предметні та внутрішньопредметні зв'язки;
- вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми;
- стилістично грамотна мова.

№	Назва теми	К-ть год	К-ть балів
1	<p>Тема 1. Організація і проведення спостережень за природою</p> <ul style="list-style-type: none"> - Розглянути ознаки хорошої, поганої та стійкої погоди в різні пори року. - Ознайомитись з приладами для вимірювання вологості повітря. - Розглянути види опадів та законспектувати закономірності розподілу хмарності на Землі. 	3	5
2	<p>Тема 2. Всесвіт. Будова Всесвіту.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Розглянути поняття Галактика. Описати одну з Галактик. - Підготувати доповідь на тему: планети, астероїди. 	2	5
3	<p>Тема 3. Форми земної поверхні рідного краю.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ознайомитись з властивостями корисних копалин. - Законспектувати тему: Малі форми рельєфу. 	2	5
4	<p>Тема 4. Вода, водойми рідного краю.</p> <ul style="list-style-type: none"> - З'ясувати значення води в природі. - Розглянути головні річки України, їх притоки. 	3	5
5	<p>Тема 5. Рослини рідного краю.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Навести списки рослин, занесених до Червоної книги України. - Навести списки рослин Червоної книги Київської області. 	2	5
6	<p>Тема 6. Тварини рідного краю.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Навести списки комах, птахів, земноводних, плазунів, риб, занесених до Червоної книги України. 	2	5
7	<p>Тема 7. Природоохоронні території України.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Написати коротку історію створення ландшафтного парку «Олександрія». - З'ясувати загальні відомості про Голосіївський ліс. а) географічне положення; б) історія виникнення; в) флора; г) фауна. 	2	5
	Разом	15год	35 балів

Критерії оцінювання

Самостійна робота з кожної теми за робочою навчальною програмою оцінюється у сумі в діапазоні від 0 балів до 5 балів:

5 балів – робота виконана в повному обсязі;

4 бали – якщо допускаються незначні помилки;

3 бали – обсяг виконаної роботи становить 50% - 40%;

2 бали - обсяг виконаної роботи становить 20% - 30%;

1 бал - обсяг виконаної роботи становить менше 10%

Контроль самостійної роботи здійснюється у вигляді:

- тестування;

- співбесіди;

- заповнення зошиту з самостійної роботи

6.3 Форми проведення підсумкового контролю та критерії оцінювання.

Захист матеріалів практики:

Захист матеріалів практики відбувається у призначений цикловою комісією час (день) перед звітом на підсумковій конференції. Керівником перевіряється оформлення щоденників студентів, якість та повнота відображення у звіті всіх аспектів практики, якість виконання практичних завдань та підготовлених матеріалів студентами.

Звіт практики з основ природознавства і краєзнавства має відображати виконання усіх завдань практики. Звіт з практики має відповідати вимогам до його написання та оформлення, бути захищеним у порядку і строки, передбачені програмою з основ природознавства і краєзнавства.

Кожен студент у кінці практики зобов'язаний представити:

1. Щоденник, який оформлений за відповідним зразком, де повинна бути чітко і конкретно описана робота студента під час практики.

2. Звіт про проходження практики.

3. Індивідуальне практичне завдання (гербарій рослин, колекція листків, насіння та плодів тощо).

Вимоги до написання звіту з практики:

Звіт практики оформлюється на окремих аркушах формату А₄, його обсяг має становити не більше 5-7 сторінок рукописного або друкованого тексту. Він повинен мати наскрізну нумерацію сторінок.

У звіті про проходження практики повинні бути представлені наступні розділи:

1. Мета та завдання практики з основ природознавства і краєзнавства.
2. Розділ з охорони праці (техніки безпеки).
3. Характеристика місця проходження (району) польової практики.
4. Самостійні роботи під час практики.
5. Опис завдань на кожний день, які виконувалися під час практики .
6. Висновки.
7. Список літературних джерел.
8. Додаток: ілюстративний матеріал.

6.6. Шкала оцінювання

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

8. Рекомендовані джерела

Основна література:

1. Гончаренко І. В. Будова рослинного організму. Навчальний посібник / І. В. Гончаренко. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2004. – 200 с.
2. Григора І. М., Якубенко Б. Є Польовий практикум з ботаніки: Навчальний посібник / І. М. Григора. – К.:Арістей, 2005. – 256с.
3. Грущинська І.В. Як спостерігати за природою. Читанка з природознавства: Навчальний посібник / І.В. Грущинська. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 296 с.
4. Неведомська Є.О., Маруненко І.М., Омері І.Д. Ботаніка. Навчальний посібник для студентів небіологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Е. О. Неведомська.– К. : Центр учбової літератури, 2012. – 218 с.
5. Неведомська Є.О., Маруненко І.М., Омері І.Д. Зоологія. Навчальний посібник для студентів небіологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Е.О. Неведомська. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 290 с.
6. Крайнова А.О., Пересипкіна Т.М. Посібник з навчально-польової практики з ботаніки / А.О. Крайнова. – Запоріжжя:ЗДУ, 2009

Додаткові ресурси:

1. Барановська В.А. Екологічний атлас України / В.А. Барановська. – К.: Географіка, 2015.– 60 с.
2. Кмишин І.А., Гречко І.П. Астрономія. Навч. посібник для 11 кл. / І. А. Кмишин. – К.: «Знання України», 2012. – 248 с.
3. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення. Довідник. – К., 2013. – 489 с.
5. Червона книга України. Рослинний світ. – К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2006.
7. Червона книга України. Тваринний світ. – К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1994.
6. Яришева Н.Ф. Основи природознавства. Природа України / Н.Ф. Яришева. – К.: Вища школа, 2013. – 400 с.

10. Інформаційні ресурси:

1. Навчально-польова практика з природознавства: [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://bazar.od.ua/kniga_shhodennik_sposterezhen_navchalnopolova_praktika_z_osnov_prirodoznavstva-174985
2. Навчальна практика з природознавства: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://geographer.com.ua/tags/navchalna-praktika-z-prirodoznavstva>
3. . Навчальна практика з методики навчання природознавства: [Електронний ресурс] – Режим доступу: pandia.ru/text/78/369/84-2.php

